

Степанець Олеся

*магістр факультету педагогічної освіти та соціальної роботи, спеціальність
«Дошкільна освіта»*

Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки,

Мельник Ірина кандидат педагогічних наук, доцент

Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки

ФОРМУВАННЯ У ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ІНТЕРЕСУ ДО ПРИРОДНОГО ДОВКІЛЛЯ

Ознайомлення дітей дошкільного віку з довкіллям – першооснова розвитку рідного мовлення, національної свідомості. Уведення дитини в довкілля забезпечує природовідповідність розвитку дітей у процесі пізнання дійсності, наближує зміст освіти до природного, предметного і соціального середовища.

Довкілля – все те, що оточує дитину, це середовища життя, з якого кожна жива істота пов'язана обміном речовин, енергії, інформації, що постає перед дитиною як єдина неподільна цілісність, у якій все органічно пов'язане. Завдання вихователів дошкільних закладів – допомогти дитині пізнати довкілля, зробити в ньому перші кроки, навчити спостерігати, любити рідну природу й берегти її.

Ознайомлення дошкільників з довкіллям у сучасному навчальному закладі має вбудуватися на засадах гуманістичної педагогіки, суб'єктнодіяльнісного підходу, принципово відмінного від застарілих педагогічних догм. Ключовим поняттям гуманістичної, особистісно - орієнтованої педагогіки є свобода, помножена на відповідальність, що витікає з її ключової ідеї – виховання свободоспроможної людини, соціалізованої й такої, що яскраво виявляє свою індивідуальність. Означена особистісна якість може сформуватися лише у процесі набуття людиною власного життєвого досвіду. Набуття свободоспроможності для будь – якої людини, а тим більше для дитини, яка лише починає жити, неминуче відбувається шляхом випробування і помилок, усвідомлення причин помилок та пошуку шляхів їх виправлення. Засвоєння готових шаблонів, життя за вказівками

дійсно допомагає їй засвоїти норму, проте не навчить дітей самостійності й відповідальності.

Об'єктом ознайомлення дітей з довкіллям є пізнавальна діяльність дітей у природі.

Під час занять відбувається формування у дітей системи знань та цілісних емпіричних уявлень про довкілля, цілісну картину світу та місце людини в довкіллі.

Довкілля – це життєвий світ, що оточує дитину, в якому вона живе з перших днів свого життя, який вона пізнає і який дає їй можливість формувати образ свого «Я», себе як особистості.

Довкілля – це середовище життя, з яким жива істота пов'язана обміном речовин, енергії, інформації, середовище, що постає перед дитиною як цілісність (цілісна картина світу), у якому все органічне взаємопов'язане.

Довкілля у широкому розумінні цього слова – це вся наша планета Земля, це Космос, це все те, що певним чином впливає і визначає життєвий цикл людини як біологічної і соціальної істоти. У вузькому розумінні, це поняття визначає конкретне середовище, що оточує дитину безпосередньо (природне, предметне, соціальне).

Природне довкілля – це явища природи, жива і нежива природа, за яким спостерігає дитина; у процесі спостережень за явищами природи і дослідницької діяльності в дітей формується інтегральний (образ) знань про природу (образ природи). Предметне довкілля – це предметне середовище, в якому дитина живе, це предмети побуту (посуд, меблі, одяг тощо) мистецтво, транспорт тощо.

Соціальне довкілля – це система взаємовідносин, що склалася у суспільстві, в конкретному соціумі; це люди, суспільство, певна спільнота, соціальне довкілля люди створюють самі за певними законами і нормами спілкування; це суспільні матеріальні і духовні умови життєдіяльності особистості.

Середовище – сукупність умов, що оточують людину та взаємодіють з нею як з організмом і особистістю. Середовище може бути найближчим (родина, сім'я, родичі, друзі), далеким (суспільний устрій), зовнішнє, внутрішнє, пасивне, активне, розвивальне.

З метою виховання цілісної особистості у процесі її взаємодії з довкіллям, вихователь ЗДО закладу повинен оволодіти відповідними методиками і технологіями залучення дітей до активної пізнавальної діяльності та ініціативної взаємодії з іншими суб'єктами соціуму.

У закладі дошкільної освіти під час ознайомлення дітей з природою потрібно виконувати пізнавальні та виховні завдання:

Пізнавальні:

- формування у дітей узагальнених цілісних емпіричних уявлень та системи знань про живу і неживу природу, причинні взаємозв'язки і взаємодії у природі;

- дати поняття про природне довкілля як цілісний організм, у якому взаємодіють повітря, вода, ґрунт, рослини, тварини, люди;

- прищепити практичні вміння діяти у природному довкіллі;

Виховні:

- виховувати дбайливе ставлення до природи, відчуття відповідальності за те, що відбувається навколо неї внаслідок дії людини у природі;

- виховувати любов до природи, землі, краю.

У довкіллі не існує тіло саме по собі чи розум сам по собі: тіло, і розум взаємодіють із довкіллям, довкілля це місце взаємного дослідження. Довкілля дає дітям цілісні знання про природу, суспільне середовище, життя людини та саму людину. У процесі ознайомлення дітей з довкіллям педагог використовує закономірності природи і соціуму для формування цілісності знань, цілісності свідомості дитини.

У процесі пізнавальної діяльності дітей під керівництвом педагога у природному довкіллі формується цілісна особистість дитини, виявляється її індивідуальність.

Дослідники відзначають, що діти старшого віку самостійно намагаються з'ясувати доцільність побудови предметів і явищ довкілля, встановлювати зв'язки між зовнішніми ознаками і призначення об'єкта. Діти починають розуміти причинність у таких напрямках: від відображення зовнішніх ознак до внутрішніх, схованих; з'являється більш конкретне диференційоване пояснення явищ довкілля. Дошкільники намагаються самостійно пояснити невідоме через відоме,

використовувати аналогії. Поступово дитина намагається самостійно встановлювати зв'язки між явищами, внутрішні суттєві зв'язки і відношення дійсності. Діти беруть участь у різних видах діяльності, які збагачують їхні знання про природу, явища, їх властивості і ознаки, самостійно обирають і застосовують різні способи і прийоми розв'язання практичних завдань, що поставлені перед ними, починають оперувати поняттями – узагальненим відображенням цілої групи однорідних предметів, що мають спільні суттєві ознаки.

Завдання вихователя залучити дітей до активної пізнавальної діяльності дітей у дошкільній, стимулювати розвиток у них критичності мислення. Однією з умов розвитку словесно – логічного критичного мислення дітей є інтегровані заняття у дошкільній.

Дитина живе, розвивається, навчається, виховується у дошкільній під впливом різних засобів. Основними засобами ознайомлення дітей з дошкільним є: середовище (предметне, соціальне, мовленнєве тощо) природа, ігри.

Найбільш впливовим стихійним засобом виховання і навчання дитини є середовище, у якому проходить усе життя дитини. Середовище розглядається як сукупність умов, що оточують людину і взаємодіють з нею як з організмом і особистістю. Середовище може бути предметним, предметно – просторовим, соціальним, а також кожен з них може бути розвивальним.

Учені відзначають, що в закладі дошкільної освіти насамперед потрібно створити розвивальне просторове і предметне середовище[1;2]. Задля цього обладнання приміщень, створення інтер'єру групових кімнат і всього приміщення повинно відбуватись тільки на наукових основах за сучасним дизайном. Використання фізичного обладнання, інвентарю, іграшок, ігор, дитячих меблів та іншого обладнання.

Дитина повинна відчувати себе комфортно серед іграшок і предметів, що її оточують, в ігрових куточках чи ігрових зонах мати вільний доступ до них і використовувати їх за власним бажанням в ігровій, побутовій, образотворчій, конструктивній, трудовій та в інших видах діяльності.

Природне середовище – це фауна і флора, водойми, річки, моря, космос, що оточують дитину і впливають на її розвиток.

Соціальне середовище – суспільні, матеріальні і духовні умови існування і життєдіяльності дитини. Середовище може бути стихійним і органічним, близьким і далеким, пасивним і активно – стимульованим, гальмівним і розвивальним, зовнішнім і внутрішнім.

Завдання вихователя закладу дошкільної освіти – створити для дітей своєї групи розвивальне предметне, природне, просторове і соціальне середовище, яке б забезпечувало комфортне життя дитини на основі особистісно - орієнтованої моделі виховання і навчання, взаємодії дитини з однолітками і дорослими.

Природа залишає глибокий слід у душі дитини. Вона впливає на всі органи чуття своєю динамічністю, яскравістю, різнобарвними кольорами, загадковістю.

Природа є джерелом розумового розвитку дитини, скарбницею усіх знань дитини. Серед природи дитина стає дослідником, відкриває для себе новий загадковий світ природного довкілля, яке намагається пізнати, дослідити, дійти самостійних висновків.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Богуш А. М. Методика розвитку рідної мови і ознайомлення з навколишнім у дошкільному закладі. Практикум. К.: Вища школа, 1999. 192с.
2. Лисенко Н. В. Екологічне виховання дошкільників/Неля Василівна Лисенко. К.: Освіта, 1993. 210с.
3. Сухомлинський В. О. Про деякі питання морального виховання: вибр. Твори: В 5-ти т..К.: Рад. школа, 1980. Т.4. С.526-56.